

Становище

от проф. д-р Кристиян Стоянов Хаджиев, НБУ, Департамент „Администрация и управление“, професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, научна специалност „Социално управление“

Относно: конкурс за доцент в професионално направление 3.7. Администрация и управление (Предприемачество, конкурентоспособност, бизнес развитие, изкуствен интелект), обявен в ДВ бр. 44/19.05.2023 г., с кандидат гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева

Основание за представяне на становището: участие в състава на Научното жури по конкурса съгласно Заповед № 3-РК-285/13.07.2023 на Ректора на НБУ и решение от първото заседание на Научното жури от 25.07.2023 г.

Становището е изготвено в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ. В структурно отношение становището се състои от VI части и заключение съобразно образец за изготвяне на становище за заемане на академична длъжност „доцент“ в НБУ.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

В обявения конкурс участва един кандидат – гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева. Представената документация по конкурса отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (чл.26) и Правилника за приложение му (чл.1а, ал.1), както и на Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ (Приложение 2, Издание 21/29.11.2021 г.в сила от 23.12.2021 г.).

От предоставената от кандидата гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева справка за самооценка се вижда, че тя покрива необходимите минимални изисквания за научната, преподавателската и изследователската дейност за заемане на академичната длъжност „доцент“, съобразена с ППЗРАСРБ, както следва:

Част I: Минимални изисквания към научната, преподавателската и/или художествено-творческата дейност на кандидатите за заемане на академичните длъжности по професионални направления, съобразени с ППЗРАСРБ (групи показатели А-Е) и съответен брой точки над изискуемия минимум: **А 50 от 50 т., В 100 от 100 т., Г 258,4 от 200 т., Д 80 от 50 т. и Е 0 от 0 т.- неизискуеми за доцент.**

Част II: Изпълнение на критерии и показатели при дългосрочно атестиране за обявяване на конкурс за по-висока академична длъжност, според действащата наредба на НБУ – учебна работа, организационна и обществена работа (групи показатели Ж-И): **Ж 125 от 50 т., З 90 от 70 т. и И 90 от 50 т.**

Общият брой точки на кандидата (**793,4 т.**) по показателите за оценка е значително по-голям от необходимия минимум (570 т.).

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати

Гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.7. Администрация и управление (Предприемачество, конкурентоспособност, бизнес развитие, изкуствен интелект) в НБУ с:

- една монография (хабилитационен труд);
- 4 публикувани глави от колективни монографии;
- 1 студия, публикувана в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – WoS;
- 3 статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 2 в Scopus и 1 в WoS ;
- 6 студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, от които 4 самостоятелни и 2 в съавторство;
- 10 статии и доклади, от които 1 самостоятелна публикация в издания с научно рецензиране.

1. Оценка на монографичния труд, творчески изяви или други публикации, съответстващи по обем и цялостност на монографичен труд, включваща оценка на научните и научно-приложните приноси на автора.

В представения монографичен труд на тема „Предприемачество, иновации и изкуствен интелект в България: динамика и управление” гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева изследва **три** важни от **управленска** гледна точка взаимосвързани процеса – (1) **еволюцията на икономическата мисъл** и действие – като отговор на съвременните социо-икономически предизвикателства, но и като начин на формиране на икономическата среда, в която се развиват предприемачеството и иновациите; (2) **тенденциите в развитието на предприемаческата** и иновационната екосистеми като цялостни механизми за взаимодействие, подкрепа, развитие и устойчивост; и (3) **динамиката на предприемаческите и иновационните възможности** и управленски избори (решения) като възможност за създаване и натрупване на стойност и предпоставка за последващо подобряване на резултатите.

В монографията се проследяват именно тези изменения в развитието на предприемаческата и иновационната екосистеми в светлината на взаимовръзките между икономическите и управленските концепции и бизнес практиката в България. Изследван е резултатът от взаимодействието под формата на конкурентни стратегии, чрез които се създава ценност.

Теоретичната част на изследването акцентира върху най-основни концепции и теории на икономическата мисъл, свързани с подходите за системен анализ на екосистемите на предприемачеството и иновациите, с концепцията за развитието на изкуствен интелект, с начините за предприемаческо и бизнес моделиране и за структуриране на процесите за вземане на решения в бизнеса, с инструментариума за оценка на въздействието от технологичните новости и ефективността на иновативните стратегии.

Емпиричната част на монографията включва множество проучвания на българската предприемаческа и иновационна екосистема, на актуални бизнес казуси в областта на предприемачеството и иновациите в България, като се фокусира върху определен кръг от приложения на нововъзникващите технологии в изследваните икономически сектори. Акцентът се поставя върху иновациите, способстващи повишаване на ефективността на бизнес процесите и замената на вземането на решения, характерно за човешкия интелект, с машинна ефективност, основана на алгоритми, разработени за обработка на голямо количество данни и самоусъвършенстващи се чрез разработките за машинното и дълбокото обучение.

В методологически план авторът използва различни качествени и количествени методи на изследване. Теоретико-методологичният анализ на проблематиката се базира на анализа на съдържание, методите на синтез, индукция и дедукция, систематизация,

интерпретация, исторически анализ, анализ на индексите за оценка на предприемачеството и иновациите, качествени и количествени анализи на емпиричните изследвания и др.

Постигнатите резултати от авторското изследване могат да бъдат оценени като приноси с теоретичен и практически характер. **Основните научно-приложни приноси** в монографичния труд могат да бъдат систематизирани, както следва:

- Синтезирани са основните икономически концепции и теории, които формират рамката на съвременните икономически и управленски виждания и обуславят появата на нови предприемачески възможности, заплахи и рискове, и следователно определят потенциала и ограниченията при вземане на управленски решения за предприемачеството, иновациите и бизнеса, включително и най-вече в кризисни времена и конкретно в пандемията от Ковид-19. На тази основа са анализирани въздействията от кризата и са систематизирани някои общи перспективи за динамиката и управлението на предприемачеството и иновациите;
- Приложен е интердисциплинарен подход, като са обобщени приложенията на екосистемните подходи за изследване и оценка на предприемачеството и иновациите и е предложен аналитичен преглед на българската предприемаческа и иновационна екосистема въз основа на изведен авторски модел за анализ на двете екосистеми;
- Систематизирани са широк кръг от изследвания, така че да се открият тенденциите и динамиките за управление на предприемаческата и иновационната екосистеми, включително чрез представяне на собствени емпирични проучвания, глобални синтетични индекси, макропараметри за растеж, бизнес статистика, агрегирани данни за иновативните български предприятия и приложението на изкуствен интелект;
- Анализирани и обобщени са актуалните подходи за изграждане и приложение на бизнес стратегии и стратегии за конкуриране посредством разработката и внедряването на иновативни когнитивни технологии;
- Систематизирани са общите и специфичните ефекти от въвеждането и използването на иновациите на изкуствения интелект за прогнозиране и вземане на решения като препоръка за икономическата и бизнес политика;
- Предложени са модели за подпомагане на управлението на съвременната фирма при оценяване на бизнес стойността, създадена от прилагането на иновативни решения и изкуствен интелект, в т.ч. при внедряване на иновативни решения в секторите на финтеха, търговията на дребно и електронната търговия.

Извод: Представеният монографичен труд на гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева има характер на самостоятелно и завършено **актуално научно изследване** в сравнително нова проблемна област с определена теоретична и практическа насоченост.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации (творчески изяви), направени след назначаването на академичната длъжност „гл. асистент“ или академичната длъжност „доцент“ (при кандидатите за професор). Тя включва и оценка на изискването за рецензираност на изданията.

В представените публикации извън хабилизационния труд по категоричен начин се установява **консистентност в научните интереси и изследвания на кандидата гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева** в избраната област. Всички публикации са релевантни към контекста на обявения конкурс – 3.7. Администрация и управление (**Предприемачество, конкурентоспособност, бизнес развитие, изкуствен интелект**). Те са основно фокусирани в следните направления: (1) динамика на предприемачеството

и развитие на предприемаческата екосистема; (2) управление на конкурентоспособността на национално, регионално и фирмено ниво; (3) управление и бизнес развитие за разширяване на бизнес операциите, увеличаване на пазарното присъствие и повишаване на общата рентабилност на компаниите; (4) иновации и управление на иновационните процеси, и приложение на когнитивните технологии за изкуствен интелект за подобряване на производителността и цялостното бизнес представяне и бизнес политики.

Публикациите са с теоретичен, теоретико-практически и приложен характер като **четири** от тях са публикувани в международни бази данни, индексирани от Scopus или Web of Science (WoS) (две в Scopus и две в WoS).

В представената научна продукция има собствени научни и научно-приложни приноси и не повтаря тази за придобиване на ОНС „Доктор“ и академична длъжност „главен асистент“.

3. Цитиране от други автори.

Представените за участие в конкурса за академичната длъжност „доцент“ публикации на гл. ас. д-р **Юлиана Хаджичонева** са цитирани в научни издания, реферирани и индексирани в световно известни бази данни с научна информация (установени са 3 цитирания – **група Д, показател 11**), както и в монографии и колективни томове с научно рецензиране и в списания с научно рецензиране (установени са 5 цитирания – **група Д, показател 12**). Съгласно приложена по конкурса справка от Библиотеката на НБУ са установени 65 позовавания на публикации на д-р Хаджичонева, от които 21 цитирания от други автори и минимум 4 цитирания в публикации, индексирани от Scopus или WoS. От друга страна, анализът на цитиранията чрез *Google Scholar* по категоричен начин идентифицира 44 цитата от други автори на научната продукция на кандидата по конкурса за периода 2018-2023.

Считам, че научната продукция е с високо научно качество, представена в авторитетни издания и достъпна за широката аудитория. Тематиката на научната продукция е насочена към конкретни въпроси на науката и практиката и има съвременно научно и приложно значение. Кандидатът отговаря на изискванията.

Общата ми оценка за изследователската дейност на гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева е положителна.

III. Учебна и преподавателска дейност

Кандидатът по конкурса е щатен преподавател в НБУ. Въз основа на справката за дългосрочно атестиране се вижда, че гл. ас. д-р **Юлиана Хаджичонева** изпълнява норматива за аудиторна и извънаудиторна заетост. Като главен асистент в департамент „Администрация и управление“ д-р **Юлиана Хаджичонева** участва в усъвършенстването на БП „Управление на бизнеса и предприемачество“ – редовно и дистанционно обучение и МП „Бизнес администрация“ – РО и ДФО. Активно участва в разработването на **нови и адаптиране на съдържанието към изискванията на бизнеса във водените от нея курсове** в тези програми (показател 31 от самооценката).

В Мудъл платформата на НБУ, гл. ас. д-р **Юлиана Хаджичонева** има публикувани авторски учебни материали (е-учебник, презентации и симулации) по основни курсове - „Конкурентоспособност и бизнес развитие“ и „Конкурентоспособност и иновации“ (**Показател 36**). Преподава в курсове на чужд език (разработени **4 курса на английски** – MHRE314 Project Management, MHRE117 Business context and HRM, MHRE111 Strategies and policies for HR planning and management, MHRE413 Innovation and creativity in organization, както и в 1 курс **на френски** - POLF411 Finances publiques et

politique budgétaire - справка в Електронен каталог на учебните програми на НБУ и **Показател 41**).

За анализирания период гл. ас. д-р **Юлиана Хаджичонева** е била научен ръководител на 13 дипломанта, има изготвени над 40 рецензии и е участвала в 12 изпитни комисии (**група 3, показател 38**).

Преподавателската ѝ дейност се оценява от студентите много добре. За последните 5 години средната оценка на студентите за удовлетвореността от курсовете на гл. ас. д-р **Юлиана Хаджичонева** е **4,14** от **максимална 5** (съгласно Справка от Център за качество и оценяване и Справка от е-преподавател: Мониторинг – анкетиращи на студенти).

В преподавателската си дейност гл. ас. д-р **Юлиана Хаджичонева** активно участва в съвместни изследователски проекти със студенти от БП „Управление на бизнеса и предприемачество“ и МП „Бизнес администрация“. Непосредствен резултат е съвместната колективна монография „*Устойчиво градско развитие – поуки за София*“, както и в практическото обучение на студентите чрез теренни изследвания по образователния проект „Градски политики, бизнес среда и местна демокрация: изследване на среден български град (Лом)“ (**Група 3, Показател 37**). Съвместно със студентите тя провежда редица изследвания, резултатите от които представя на национални и международни конференции.

Гл. ас. д-р **Юлиана Хаджичонева** е изнасяла публични лекции по покана на EUDigit – European Digital Citizens Project - Digitalisation and Public Administration, (17.12.2021), по темата „The Bulgarian Experience: Insights from Lessons Learned?“, както и по покана на Университета Савоа Мон Блан на Шамбери, Франция, в Международното лятно училище, организирано по европейския проект за университетско сътрудничество UNITA – Staff Week International Cooperation and Projects, (12-13.07.2021), по темата „Decision making and artificial intelligence in multicultural contexts“ (**група Ж, Показател 29**).

За усъвършенстване и разширяване на преподавателските си умения и знания гл. ас. д-р **Юлиана Хаджичонева** активно се включва в програмите за обучение на преподавателския и административния състав на НБУ (група И, показател 42; Справки от Центъра за кариерно развитие и обучителни ресурси).

Всичко това ми дава основание да оценя гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева като утвърден лектор, отговорен и коректен преподавател. Учебно-преподавателската ѝ дейност е категорично свързана с предмета на конкурса, а натрупаният преподавателски опит напълно отговаря за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.7. Администрация и управление.

IV. Административна и обществена дейност

Гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева участва в Програмния съвет на Департамент „Администрация и управление“ на НБУ в качеството си на програмен консултант на МП „Бизнес администрация“ и БП „Управление на бизнеса и предприемачество“ в периода 2015-2019 г., както и в Програмния съвет на Департамент „Политически науки“ на НБУ в периода след 2020 г. Допринася за усъвършенстването на БП „Управление на бизнеса и предприемачество“ и МП „Бизнес администрация“. Създава и поддържа от 2016 г. фейсбук групата „МВА – New Bulgarian University“ с актуална информация в сферата на мениджмънта, икономиката и относно значими събития на академичната общност в тези сфери. Участва в редовните заседания на департаментния съвет, спазва приемното време като преподавател и провежда редовно учебните си занятия.

Гл. ас. д-р Хаджичонева допринася за акредитацията на бакалавърските и магистърските програми на департамент „Администрация и управление“. Тя има отчетлив принос за международното признание на Нов български университет. Работи активно с научно-изследователски екипи в редица държави и на различни континенти, в т.ч. Франция, Чили, Алжир, Мароко, Камерун и др. Член е на международни и европейски изследователски мрежи, напр. на Международната асоциация на икономистите с френски език AIELF, Европейската изследователска мрежа ERECO-PGV (#European #Research #Community), в чиито борд е. Асоцииран изследовател е към Центъра за институционални изследвания на Университета Бернардо О’Хигинс в Сантяго де Чили, Чили. Член е на Редакцияната колегия на международното списание на икономистите с френски език RIELF и е рецензент на списание „Икономическа мисъл“ на Института за икономически изследвания на БАН.

Участва активно при организиране и провеждане на научни конференции, конгреси, работни срещи, научни семинари, тренингови семинари, практико-приложни семинари, студентски дискуссионни форуми, публични лекции в НБУ.

С административната и обществена дейност гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева допринася за развитието и усъвършенстването на учебния процес в различни бакалавърски и магистърски програми в НБУ.

V. Лични впечатления от кандидата (ако има такива)

Личните ми впечатления за Юлиана Хаджичонева са, че тя е високо отговорна, креативна, прецизна и инициативна в работата си. В преподавателската си дейност широко прилага интерактивни средства за обучение, а в научно-изследователската - системно-интегрирания подход. Ползва се с безспорен авторитет между колегите си и с добро име между студентите, поддържа интензивни контакти с експерти от бизнеса.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Представените за рецензиране научни публикации на гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева са разработени върху фундаментална теоретична и емпирична основа. Съдържащите се в тях тези и практически препоръки са отлично аргументирани. Нямам конкретни критични бележки по съдържанието на научните трудове на кандидата. Считам, че кандидатът има безспорен потенциал за участие в изследователски проекти в европейското научно пространство в сферата на предприемачеството, управлението и бизнес развитието, иновациите и изкуствения интелект, конкурентоспособността и бизнес средата, международните икономически отношения.

Към бъдещата научна и преподавателска дейност могат да се отправят следните препоръки:

- да продължи да съчетава изследователската и преподавателската си работа с тази на експерт и консултант;
- да разшири полето на изследвания в областта на изкуствения интелект и бизнес управлението;
- да продължи да публикува учебници по преподаваните от нея учебни дисциплини.

Заклучение

Кандидатът по конкурса гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева отговаря на изискванията за заемането на академичната длъжност „доцент“, съгласно ЗРАСБРБ, правилника за неговото приложение (ППЗРАСБРБ), както и на Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ. Научните публикации на кандидата по конкурса съдържат

важни теоретични, методологически и практико-приложни приноси, които са плод на нейни лични научни търсения и доразвиват управленската наука.

Предлагам на членовете на Научното жури кандидата по конкурса гл. ас. д-р **Юлиана Хаджичонева** да бъде избрана за заемане на академичната длъжност „доцент” в професионално направление 3.7 Администрация и управление в НБУ (Предприемачество, конкурентоспособност, бизнес развитие, изкуствен интелект).

Дата: 31.07.2023

Подпис: